

Kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) – új faj Tolna megye denevérfaunájában

Lesser horseshoe bat (*Rhinolophus hipposideros*) – new species in the bat fauna of Tolna County (South Hungary)

GÖRFÖL TAMÁS¹ & ZSEBÖK SÁNDOR²

¹Tolna Megyei Természetvédelmi Alapítvány, H-7100 Szekszárd, Szent István tér 10., E-mail: gorf@tmta.hu

²ELTE TTK Állatrendszertani és Ökológiai Tanszék,

ABSTRACT: The first records of the lesser horseshoe bat from Tolna County are reported. Since 2005 we have found the species in four localities, one of them is a maternity colony with less than 10 individuals. The colony is in a castle in Lengyel, few tens of kilometres from the Mecsek Mountains, where the species has a larger population.

Kulcsszavak: Tolna megye, kis patkósdenevér, *Rhinolophus hipposideros*, faunisztika

Bevezetés

Az 1990-es évek eleje óta folyó intenzív denevérfaunisztikai vizsgálatok ellenére a kis patkósdenevér 2005-ig nem került elő Tolna megye területéről. Ennek fő oka, hogy a kutatások elsősorban az ártéri, Duna menti területekre koncentráltak (DOMBI 1997, 2001, 2003, 2005, DOMBI & SOMOGYVÁRI 2003), a megye egyéb területeit csak szórványosan érintették. Az utóbbi három évben a dombsági területeken is megkezdődött a szisztematikus felmérő munka. Nagyrészt ennek köszönhető, hogy több helyről is előkerült a faj. A kis patkósdenevér kimutatását nehezíti, hogy vadászterületein hálóval gyakorlatilag nem lehet megfogni és az általa kiadott tájékoztatósi hangok igen gyengék, így a detektoros megfigyelésnek is kicsi az esélye.

Anyag és módszer

Az épületlakó kis patkósdenevérek a Tolna megyében található Hegyhát és Völgyesség kistájak Lengyel és Hőgyész települések közötti részén lévő mintegy tíz templom felmérése során kerültek elő. A felmérésekre 2005 júliusában, 2006 augusztusában és 2007 júniusában került sor. További épületfelmérések folytak még a Szekszárdi- és a Geresdi-dombságban, illetve a Duna Tolna megyei szakasza mentén fekvő településeken, összesen mintegy 30 templomban, de ezekben nem észleltük a faj jelenlétét.

A hang alapján kimutatott kis patkósdenevéreket Pettersson D240x típusú denevérdetektor (Pettersson Elektronik AB) segítségével azonosítottuk.

Eredmények

A következő helyekről került elő a kis patkósdenevér (*I. ábra*):

Lengyel, Apponyi-kastély BS93D4, 46°22'45.3"N 18°22'15.2"E, tszf.: 255 m

Az épületben szülőkolóniát találtunk. 2005. július 26-án a kastély alagsori kazánházában 7-9 éber állatot figyeltünk meg, a padláson egy példány repkedett. 2006. augusztus 17-én két példány volt a padláson, valamint találtunk egy elpusztult egyedet is; a kazánházban négy példány tartózkodott. 2007. június 27-én a padlás használaton kívüli kéményében öt példányt találtunk, melyek közül legalább három nőtényen kölyök lógott. A padláson további két állat repkedett, a kazánházban szintén két példány volt, mindkettő kölykös nőtény.

Mucsi, katolikus templom BS94C4, 46°25'36.5"N 18°23'19.6"E, tszf.: 166 m

2007. június 27-én Mucsi katolikus templomának alapos átvizsgálása során csak szürke hosszúfűlű-denevéreket (*Plecotus austriacus*) találtunk. Estére hangfelvétel készítés céljából visszamentünk a templomhoz és a szürke hosszúfűlű-denevérek kirepülése előtt két kis patkósdenevért észleltünk. Mindkét példány egy törött ablaküvegen keresztül hagyta el a templomot és azonnal a néhány méterre lévő fiatal erdőbe repült.

Bátaapáti, löszpince CS12A3, 46°13'31.5"N 18°35'30.2"E, tszf.: 165 m

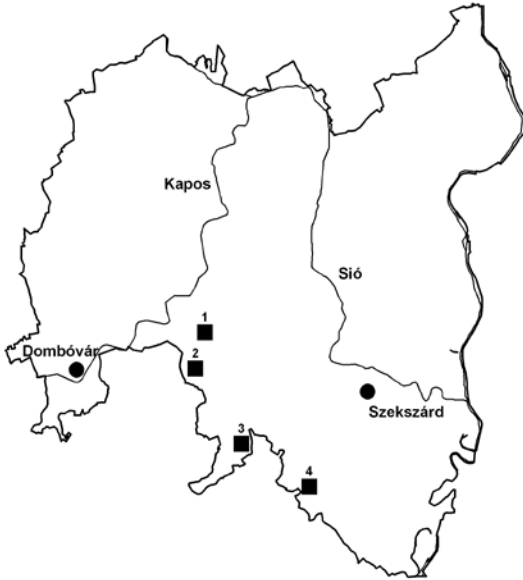
A Szekszárdi- és Geresdi-dombságban végzett pincefelmérés során került elő egy példány 2006. május 5-én. Az állat egy régóta nem használt, 15 méter hosszú löszpincében tartózkodott. A pince bejárata az omlások következtében 40x70 cm nagyságúra szűkült, a légyszárú növényzet miatt azonban a denevérnek még ennél is kisebb résen kellett közlekednie. 2007. február 5-én is felkerestük a pincét, de nem találtunk benne denevért, viszont 2008. február 1-én újból észleltünk egy példányt.

Nagymányok, épület CS02B4, 46°13'31.2"N 18°35'30.1"E, tszf.: 130 m

2006. október 1-én, egy faluszéli épületben találtak egy elpusztult kis patkósdenevért. Az állat egy műanyag polc érdes szélébe kapaszkodott meg, testét szárnyával nem takarta be, hasoldala szabad volt.

Értékelés

A Lengyelen talált szülőkolónia érdekes adat, hiszen a faj feltételezhetően legközelebb csak néhány tíz kilométerre, a Mecsekben szaporodik, bár ott egyelőre nincs ismert szülőkolóniája (SZATYOR 2006). BONTADINA et al. (2002), valamint REITER (2004) szerint a kis patkósdenevérek elsősorban erdőkben táplálkoznak és vadászterületeik általában a szálláshely 2,5 km-es körzetében vannak, ezért elsődleges fontosságú a faj kolóniáinak közelében lévő erdők védelme, így például Lengyelen az Apponyi-kastélypark öreg fainak megővése is.

1. ábra. A kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) Tolna megyei elterjedése – 1: Mucsi, 2: Lengyel, 3: Nagymányok, 4: Bátaapáti

Figure 1. The distribution of lesser horseshoe bat (*Rhinolophus hipposideros*) in Tolna County – 1: Mucsi, 2: Lengyel, 3: Nagymányok, 4: Bátaapáti

Köszönetnyilvánítás

Köszönjük Miklós Nórának, hogy a nagymányoki példányról készült fotókat eljuttatta hozzánk, illetve Gyalog Viktóriának és Szücs Erzsébet Eszternek a terepen nyújtott segítséget. A felmérés a Tolna Megyei Természetvédelmi Alapítvány anyagi támogatásával valósult meg.

Irodalom

- BONTADINA, F., SCHOFIELD, H. & NAEF-DAENZER, B. 2002. Radio-tracking reveals that lesser horseshoe bats (*Rhinolophus hipposideros*) forage in woodland. *Journal of Zoology*. 258(3): 281-290.
- DOMBI, I. 1997. A Duna-ártér denevérélőhelyi és denevérfaunisztikai vizsgálata 1995-1997. Pp. 44-48, in *Az I. Magyar Denevérvédelmi Konferencia (Sarród, 1997. november 29.) kiadványa (MOLNÁR, V., MOLNÁR, Z. & DOBROSI, D. eds.)*. Magyar Denevérkutatók Baráti Köre, Budapest, 69 pp.
- DOMBI, I. 2001. Gemenc és Béda-Karapanca tájegységek denevér (*Chiroptera*) faunájának vizsgálata. Szakdolgozat. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Sopron, 71 pp.
- DOMBI, I. 2003. Denevérfaunisztikai kutatás az Alsó-Dunavölgyben. Pp. 133-142, in *Élet a Duna-ártéren – természetvédelemről sokszemközt* című tudományos

- tanácskozás (Érsekcsanád, 2003. október 17-19.) összefoglaló kötete (SOMOGYVÁRI, O. ed.). DDNPI, BITE, Pécs, 266 pp.
- DOMBI, I. 2005. Gemenc és Béda-Karapanca tájegységek területén végzett denevérfaunisztikai kutatás eddigi eredményeiről 1997-1999. Pp. 30-36, in A II. Magyar Denevérvédelmi Konferencia (Szabadkígyós, 1999. december 4.), a III. Magyar Denevérvédelmi Konferencia (Tokaj, 2001. december 1.) és a IV. Magyar Denevérvédelmi Konferencia (Szögliget, 2003. november 22-23.) kiadványa (MOLNÁR, V., ORBÁN, É. & MOLNÁR, Z. eds.). Magyar Denevérkutatók Baráti Köre, Budapest, 157 pp.
- DOMBI, I. & SOMOGYVÁRI, O. 2003. Szekszárd, a ritka denevérek hazája. *Paeonia*. 1: 103-106.
- REITER, G. 2004. The importance of woodland for *Rhinolophus hipposideros* (*Chiroptera, Rhinolophidae*) in Austria. *Mammalia*. 68(4): 403-410.
- SZATYOR, M. 2006. A Mecsek hegység kisemlős faunája (*Micromammalia: Insectivora, Chiroptera, Rodentia*). – In: FAZEKAS, I. (ed.): A Mecsek állatvilága 1. – *Folia comloensis*. 15: 361-376.